

دغمنو کرنه

سرېزه:

غنم دنړی یو پخوانی بوټی دی چې له ۶۵۰۰ کالونه پخوا په اوسني عراق، ۶۰۰۰ کاله پخوا په مصر کې او ۳۰۰۰ کاله پخوا په چین کې کرل کېدو له تاریخ نه وړاندې غنم په اروپا او افریقا کې خپور شوی دی . غنم په نړۍ کې په زیاته پیمانې په مصرف رسېږي چې له نیمايي نه زیات برخه وگړي له غنمو نه استفاده کوي . غنم په زیاته اندازه پروتین (۱۱ څخه تر ۱۴ فیصده پورې) ، له ۶۳ څخه تر ۸۰ فیصده نشایسته ، دوه فیصده شحم او A.B.C.D.P.P وینامینونه لري. دغمنو پروتین لوړ کیفیت لري چې تر ۹۵ فیصده پورې دوجود په ذریعه جذبېږي. دغمنو سل گرامه پوډی ۲۴۵ څخه تر ۲۵۵ کالوري انرژي لري. دنموغمنو (Triticum vulgare) اوره دغمنودنورو نوعو په نسبت غوره دي . علاوه له پوډی له غنموڅخه مکروني، کیک، کلچو او الکلوپه جوړولو کې استفاده کېږي.

په اوسني حالت کې غنم دنړی په ټولو برخو کې کرل کېږي. هغه سیمې چې جگوالی یې دبحر له سطحې نه ښکته بیا تر څلورزره مترو پورې له بحر نه جگوالی ولري دغمنو دکنټ لپاره مناسبې دي. زمونږ دهیواد تقریباً په ټولو برخو کې غنم کرل کېږي چې هر کال نږدې ۲،۳ ملیون هکتاره ځمکه نیسي. په اوسني مرحله کې دغمنو حاصلات دپرتیب دی ځکه چې بزگران له خپل درمنځڅه دغمنو دتخم تیاروي. کیمیاوي او عضوي سرې په لږې اندازې سره ځمکې ته علاوه کېږي د نامطلوبو بوټو، ناروغی او افتونه په ښه ډول مخنیوی نه کېږي .

په اوسني حالت کې له یو جریب ځمکې څخه په اوسط ډول ۴۶ مننه حاصل اخستل کېږي. چې دا اندازه دپه کمه ده که له اصلاح شوي تخم، پرمختللي تکنالوژي او دکرني له عصري لاروچارو نه استفاده وشي زمونږ بزگران کولای شي له یو جریب نه د ۱۰۰ څخه تر ۱۵۰ مننه غنم په لاس راوړي.

دغمنو بیولوژیکي مشخصات:

غنم دتودوخي ۲-۱ درجو دسانتي گراد کې په نیش و هلوپیل کوي. دخاوري په مخ ددنی ش په رابنکاره کېدوسره لوري تودوخي ۱۲ څخه تر ۱۴ درجو دسانتي گراد ته اړتیا لري. دنیات د ودې لپاره دتودوخي مناسبه درجه د ۲۵ څخه تر ۳۰ درجو پورې ټاکل شوي ده. دتودوخي په ۳۶ درجو کې دنیات وده درېږي . همدارنگه دنیات د ودې لپاره ټیټه تودوخه ۳ څخه تر ۴ درجو پورې ده.

دمني غنم په مني اوپسرلي کې بوټی و هي نوي ساقي تشکیلوي چې په دې مرحله کې کافي اندازې لندبل او د ۸ څخه تر ۱۰ درجو تودوخي ته اړتیا لري. که په دې مرحله کې تودوخه دسانتي گراد ۳-۴ درجو ته رابنکاره شي دساقو تشکیل درېږي. وچ اقلیم دساقو په تشکیل باندې منفي اغیزه لري. دلوې تخم کرل او په کافي اندازه دناپتروجنی سرواستعمال دساقو تشکیل زیاتوي. په پسرلي کې لوړه تودوخه او دخاوري دلدنبل کمښت هم دساقو په تشکیل باندې بده اغیزه لري چې وروسته په یووخت کې نه رسېږي .

په مني کې اورښت د داني په ډکېدو کې زیات رول لري همدارنگه په پسرلي کې اورښت دنیات بدني وده زیاتوي او هم دنویو ساقو دتشکیل لپاره زمینه برابروي چې دا عمل دغمنو د اښو په زیاتوالي کې رول لري.

غنم په هغه خاورو کې چې پي اچ PH يې 6.0-7.5 درجو، حاصلخیزی، او دناملوبو بوټوڅخه پاکي او کافي اندازه لندبل ولري ښه حاصل ورکوي. زیم لرونکي اوضعیف ریگی خاوري دغمنو دکرلو لپاره مناسبې نه دي.

د تخم برابرول:

اصلاح شوی تخم د حاصلاتو په زیاتوالي کې ستر رول لري. هغه اصلاح شوی تخم چې له محیط سره توافق ولري کولای شي

چې په سلوکي پنخوس برخي دغنمو حاصلات زيات کړي. زمونږ په هيوادکي پنخوس فيصده دغنمو اصلاح شوی تخم کرل کيږي چې دا اندازه نوره هم په ډېروږيدو ده.

په اوسني وخت کي ډير تخمونه له بزگرانو څخه لاس ته راځي. داسي تخم چې بزگرانو توليد کړی وي دښه کيفيت لرونکی نه وي. دلور حاصل دتوليد توان نلري همدارنگه دنار غيو او افتونو په مقابل کي مقاومت هم نه شي کولاي. او امکان لري دناملوبو بوټو تخمونه له ځان سره کروندې ته يوسي.

هغه تخم چې دښه کيفيت درلودونکی وي QDS تخم بلل کيږي چې دتخم له دقيقو او مشخصو شرايطو لاندې روزل کيږي. دنيش وهلو لوړه فيصدي لري دنورو انواعو او نامطلوبو بوټو له تخم اونور بيگانه شې پکي شتون نه لري.

دابه يو ښه کار وي چې بزگران خپله څلور پنځه کاله وروسته QDS تخم توليد کړي.

ددې کار لپاره لومړی بايد دتخم دتوليد لپاره يوه ساحه انتخاب شي ترڅو دخالص تخم دلاس ته راوړلو لپاره زمينه برابره شي. نامطلوبه بوټي بايد په لومړي سرکي لمنځه لاړ شي. دغنمو دنورو انواعو تخم د روگينگ د عمليې په واسطه کله چې غنم صاف (تولوبوټو وړي ايستلي وي) شوي بايد لمنځه يوړل شي او کرونده دنارو غيو او افتونو په پاکه وساتل شي. تخم له کرلو مخکي بايد دښه ضد کيمياوي درملو (Fungi cid) باندې ککړ شي. ترڅو دتخم او خاورو له فنگسي ناروغيو څخه وژغورل شي.

دبو جريب ځمکي لپاره له ۲۵-۳۵ کيلو گرامه تخم کيفيت کوي.

بايد يادونه وشي چې تخمونه دوخت په تيريدوسره خپل خاصيت له لاسه ورکوي. نو دا به ښه وي چې هرکال QDS دښه کيفيت تخم توليد او يا دتخم دتوليد له سرچينو څخه واخستل شي.

هغه تخمونه چې اوس په افغانستان کي کرل کيږي

عبارت دي له ۹۹، روشان ۹۶، للمي ۲، گل ۹۶، انقلاب ۹۱، PBWI 54، هرات ۹۹ او پامير ۹۴.

دځمکي برابروول:

په يوه کرونده کي دغنم پرله پسې کرل دنار غيو، افتونو دډېرېدو سبب کيږي چې په نتيجه کي دحاصلات کميږي او دتوليد بيه لوړيږي. ددې لپاره چې دنارو غيو اندازه کمه کړو نو بايد داسې فصلونو دغنمو تر مخه يا وروسته وکرل شي چې دنارو غيو گډ کوربه (Host) نه وي.

همدارنگه هغه نباتات چې وده يي له غنمو سره توپير ولري دماطلوبو بوټو دکميدوسبب کيږي او هم دخاوري له دعين عمق نه دنباتاتو غذايي مواد زيات نه اخستل کيږي.

غنم په مختلفو خاورو کي توافق لري خو هغه خاوري چې زيم ونه لري اوبافت (Texture) ئي متوسط او دحاصلخيزی اندازه يي منځنی يا جگه وي لوړ حاصل توليدوي. په زيم لرونکو ځمکو کي دنبات دريشولپاره په کافي اندازه اکسيجن نه رسيږي نبات دنارو غيو په مقابل کي حساس کيږي اوناروغي منځ ته راځي.

دغنمو دکښت لپاره ځمکه په مني کي برابريږي په هغو سيمو کي چې ځمکه يخ وهي دپسرلني غنمو لپاره په پسرلي کي هم

ځمکه برابريږي شي مگر غوره به داوي چې ځمکه دکښت لپاره په مني کي برابره شي.

ځمکه لومړی د ۳۰-۳۵ سانتي مترو په اندازه قلبه دکيمياوي سري او تخم له استعمال وروسته ماله کيږي.

دغنمو کښت : planting Wheat

غنم بايد په مناسب وخت کي وکرل شي. که دمنې غنم ډېر دوخته وکرل شي حاصلات به ئي تپت وي دپخوالي مرحله به يي مخکي وي کيداي شي دالتونکو په واسطه زيات لمنځه يوړل شي. همدارنگه که غنم ډېر وروسته وکرل شي ښايي غنم ښه

USAID
FROM THE AMERICAN PEOPLE

بوټی ونه وهي چې له نامطلوبو بوټوسره سيالي وکړي. په نتیجه کې د حاصل دکموالي سبب کيږي. په هغو سيمو کې چې جگوالی يې ۲۲۰۰ مترونه زيات او دېرې يخې وي دغنمو دکښت لپاره مناسب وخت دسنبلی اخر اودميزان سر دی. اوپه هغوسيمو کې چې جگوالی ئې ۱۸۰۰ مترو په شاوخوا کې وي لکه کابل، لوگر، وردگ دمیزان نيمايي دکښت لپاره مناسب وخت دي. او هغه سيمي چې جگوالی ئې له ۱۸۰۰ مترو کم وي لکه سروبی، ننگرهار، لغمان، فراه دعقرب په مياشت کې کښت سرته رسېږي.

په هغوسيمو کې چې پسرلني غنم رواج دي کله چې جوي اوضاع دژمي په اخر اودپسرلي په لومړيو کې اجازه ورکړي او وختي وکرل شي دېره بڼه نتیجه ورکوي او که په مناسب وخت کې جوي اوضاع پرې نږدې چې کښت وشي. نوبزگران بايدپه خپل پلان کې له سره غور وکړي اونور فصلونه انتخاب کړي ځکه چې ناوخته دغنموکرنه حاصل نه ورکوي. که مونږ ناوخته کرنه کوو نوښايي چې دتخم مقدار زيات شي ترڅووکولاي شي دناملوبوبوټوسره مقابله وکړي. او که دتخم اندازه کمه وي نو له نامطلوبو بوټوسره مقابله نشي کولاي.

دافغانستان په زياتر سيمو کې ۵،۲ - ۵ کیلوگرامه تخم په يوه جريب کې کرل کيږي. مگر په پرمختللو هيوادونو کې چې کرنه په ماشين سره سرته رسېږي ۱ څخه تر ۱،۵ منه تخم په يوجريب کې کرل کيږي. په للمو کې دتخم اندازه په ميدان، غزني، پکتیکا کې ۷ کیلوگرامه اوپه شمال کې ۲۰ کیلوگرامه دي ځکه چې په شمالي سيمو کې اوربنت يوڅه زيات وي اوخاوره بڼه لنډل ساتي.

تخم بايد په مناسب عمق (په کلي خاوره کې ۳-۵ سانتي متره اوپه ريگي خاورو کې ۷-۸ سانتي متروپه ژوروالي) وکرل شي. کله چې تخم په مناسبه ژور والي سره وکرل شي نولنډل زيات تغيرنه کوي خاوره بايد دېره نرمه وي اوله تخم سره زيات تماس ولري چې ماله کول دا تماسزياتوي. هغه تخمونه چې په لږ ژوروالي سره کرل شوي وي شايد په ژمي کې لمنځه لاړشي. او هغه تخمونه چې په زيات عمق کرل شوي وي کيداي شي دخاوري له زيات عمق نه نيش راونه باسي. اودا هم ويلي شو چې شنه کيدل او وروسته وده زيات وخت نيسي.

اوبه لگول: Irrigation

دغنمو له کرلو مخکې اوبه لگول ددې لپاره ضرور دي چې خاوره پسته او دکښت نه وروسته حد اقلأ تر ۲۰ ورځو پورې په خاوره کې کافي اندازه لنډل موجود وي ترڅوچې ريښې وزغلي. په غنمو کې دېره حساسه مرحله دورې ايستلو نه وروسته ده په غنمو کې دپرسيدو تر مرحلي مخکې که بوټی تنده ونه ښيي اوبه دومره اهميت نه لري. اوبه لگول دورې ايستلو، دانودکيدو او پخيدو په مرحلو کې زيات ارزښت لري که د دانو د دکيدو په مرحله کې کافي اندازه لنډل موجود وي د دانو په دکيدو کې مرسته کوي او که کافي اندازه لنډل موجود نه وي په سلوکي لس برخي په حاصلاتو کې کمښت منځ ته راځي. غنم معمولأ څلور ځله اوبه کيږي.

1. له کرلو شل ورځې وروسته.
2. دبوټي وهلو اوساقوداوريدو په مرحله کې.
3. وگل ايستلو (Flowering) په مرحله کې.
4. دشيري په مرحله کې.

دخاوري حاصلخيزي:

که دي خاوري حاصلخيزي په بڼه ډول تنظيم شي نو سره (کود) له ټولو عواملونه زيات تاثير لري. غنم دسري په مقابل کې بڼه عکس العمل څرگندوي. نايټروجن يوداسې عنصر دي چې کمښت يې دپه نبات کې دزيات محدوديت باعث گرځي. څرنگه چې دافغانستان خاوري په کمه اندازه عضوي موادو درلودونکي دي نو دخاوري دوهمي جوړښت (Structure) ئې هم ډير ضعيفه دي. نو دعضوي موادو لکه حيواني پارو، دنباتاتو بقاياوي اوشنو سرو مصنوعي اضافه کول زيات اهميت لري. دافغانستان په زراعتي خاورو کې دعضوي موادو اندازه له ۱ څخه تر ۲ فيصده پورې رسېږي چې دا رقم ډېر ټيټ دي که مونږ وغواړو دخاوري په ۳۰ سانتي مترو کې ۱٪ عضوي مواداضافه کړو نو ۸،۴ ټنه عضوي مواد ديوه جريب ځمکې لپاره ضروري دي. نو ويلي شو چې زمونږ خاوري د حاصلخيزي دارتقا لور پوتنشيال لري. که مونږ وکولاي شو په کافي اندازه عضوي سري تهيه کړو دکيمياوي سروته يواځې دعنصرو دتوازن لپاره ضرورت شته دي.

دکيمياوي سرو داستعمال په اړه بايد وويل شي چې دفاسفيټو، نايټرېټو او دخاوري عمومي حاصلخيزي په نظر کې ونيول

شي. که په خاور ي نوموړي موجود وي. نو کولاي شو دکيمياوي سرو په لگيدوکې سپما راولو. په خاورو اورپگي خاوروکې دسري استعمال زيات اهميت لري.

په عمومي ډول سره په يو جريب ځمکه کې ۵۰ کيلو گرامه بوريا ۲۵ کيلو گرامه ډای امونيم فاسفیت (DAP) ، او ۲۵ کيلوگرامه پناشيم لرونکې سري استعماليزي. چې ۳ / 1 يوريا، ټوله ډاي امونيم فاسفیت او پناشيم لرونکې سره ډکرلوخت کې لگول کيږي. دريمه برخه ډيورپا سره ډبوتي وهلو وخت کې او دريمه برخه نوره ډوروي ايستلو وخت کې استعماليزي. په ياد بايد ولرو هغه ځمکې چې په تشديدې ډول کينټ لاندې وي بنيايي د فاسفورس بقايا پکې زياته وي او په ځينو ځمکو کې نايټروجن هم باقي پاتې کيږي چې دا هم بايد په نظر کې ونیول شي.

دنامطلوبو بوټومخنيوی:

دغڼو په کروندوکې دنامطلوبو بوټوموجوديت دغڼو حاصلات راکموي. چې په دې اړه په اکثره هيوادونو لکه ايران، عراق، سوريه، روسيه او دمنځنۍ اسيا په هيوادونوکې ځيرنې شوي دي چې دا ځيرنې بڼې چې نامطلوبه بوټي د ۲۰ څخه تر ۳۰ فيصده دغڼو حاصلات راتپيوي. نو بايد کروندې له ابتدا څخه دنامطلوبو بوټو څخه پاکي وساتل شي. ډکروندې شاوخوا هم بايد پاکه وساتل شي ترڅو دنامطلوبو بوټو دتوليد سرچينې لمنځه لاړې شي. پاک تخم، پاک کينټ، پاک سامان دنامطلوبو بوټو له شنه کيدو څخه مخنيوی کوي. نوبتي کرنه (Crop rotation) هم نامطلوبه بوټي په کروندوکې کموي. غڼم رنگه بوټي دوه دري کاله وروسته په پلن پانو فصلونوکې لمنځه ځي.

زموږ په هيوادکې دغڼو په کروندوکې نامطلوبه بوټي دلاسي وسايلو يامستقيماً دلاس په واسطه لمنځه وړل کيږي مگر په لويو کروندوکې دلاس په واسطه دنامطلوبو بوټو لمنځه وړل يو ستونزمن کار دي. نو دکيمياوي درمل يا (Herbicides) په واسطه مخنيوی ډبوتو د ودې په لومړيو مرحلو کې ډېر موثريت لري. دکيمياوي درملوپه واسطه ډبوتو دمخنيوي لپاره لومړی نامطلوبه بوټي تشخيص او وروسته دکيمياوي درملو په واسطه لمنځه لاړشي. دغڼو ډکروندويوشمير نامطلوبه بوټي په لاندې ډول سره دي.

1. کاندائي اغزی Thistle Canadian :

دا نامطلوبه بوټی څوکلن نبات دي چې دتخم اورينسوپه واسطه تکثر کوي په ډيره اسانۍ سره ماتيري اونوي غوټی جوړوي . او دا کار ددې نبات دتکثير سبب گرځي او دکينټ په وخت کې هم تکثيريږي . ددې اغزي يو بوټی څلورزره تخمونه توليدوي اوکيداي شي چې دخو کلونو لپاره داستراحت (Dormancy) په مرحله کې وي ددې لپاره چې ددې اغزي مخنيوی وشي دڅو کلونو لپاره ځمکه بايد ژوره قلبه شي خو دا کار ډير قيمته او دخاوري د تخريب سبب کيږي. همدارنگه موزر کولاي شو دا اغزی د D-4-2 په واسطه لمنځه يوسو چې په يوه ليتر کې څلور سي سي حل او دواپاشي کيږي . ديوه جريب ځمکې لپاره دوه سوه ليتره محلول کفايت کوي.

2. جودر (Rye) :

جودر هم يو ستونزمن بوټی دي ځکه چې دا نبات له غڼو نه مخکې پخيري او تخم يې دغڼو دريلوپه وخت کې په کرونده کې خپريري جودر په غله کې دغڼو کيفيت راتپيوي. غڼم او جودر دواړه په يوه نباتي کورني پوري اړه لري مشابه اگرونوميکي خواص او وده لري زراعتي عمليات کولاي شي ددې نامطلوبه بوټي نفوس تيب وساتي کيمياوي کنترول : Chlorophob 2 اووه ۷ سي سي په يوه ليتر اوبو کې اويا Poma چې دا يوه سي سي په يوه ليتر اوبه کې حل کيږي که څه هم چې دPoma بيه ډيره جگه ده خو په لږ مقدار په کارکيږي دا درمل کله چې غڼم له دوو څخه تر اوو ۷ پاتې ولري استعماليزي ددې لپاره چې دجودر مخه ونيسو نو بايد پاک تخم وکرل شي نوبتي کرونده مراعات شي او دغڼو له کرولو مخکې بايد ځمکه دوفال شي.

3. پیرونی (Field Binweed):

پیرونی څوکلن نبات دي چې ژوري ریښي لري دتخم، دفارم دوسایلو او دجررو په واسطه تکثیریری. او دحیواناتو په واسطه هم زیاتیدی شي او دا گیاه له غنموسره داوبو، غذایی مواد او درنا په جذب کې سیالی کوي. پیرونی په غنم باندې جگیری او غنم چپه کوي چې دچپه شوي غنموراتولول دماشین په واسطه یو ستونزمن کار دي او که پیرونی ډېرې زیاتې شي نو له ۵۰ څخه تر ۶۰ فیصده پوري حاصل راټیټوي.

ددې بوټي له منځه وړل یو ستونزمن کار دي لومړی باید دتخم له تولیدڅخه مخنیوي وشي. جرري، دجرروغوتې اونهایي بایدلمنځه لار شي. پیرونی ډیر مقاوم نبات دي نوسخته مبارزه غواړي.

ددې لپاره چې دناملوب بوټي په مقابل کې مو موثره مبارزه کړي وي باید له انتخابي دوا څخه گټه واخستل شي. کله کله دپیرونی لپاره له D-4-2 نه هم کار اخستل کیري چې پنځه سي سي په یوه لیتر اوبو کې منحل او دوه سوه لیتره دیوه جریب ځمکې لپاره پکاریری.

4. خاکشیر یا وحشي شرشم:

دا نبات دبراسکا وړي نباتي کورنی پورې اړه لري پلني پاني لري دا نبات په سرو سیمو کې لکه بامیان او داسي نو رځایو نه کې په زیاته پیمانه پیداکیري. ترڅو چې په میخانیکي شکل (خشاوه) ددې نبات مخنیوی کیري معمولاً ډیر ناوخته وي او دې بوټي خپله خساره اړولې وي ددې نامطلوبه بوټي دمخنیوي لپاره هم D-4-2 موثره دوا ده او باید په لومړیو مرلوکې چې خاکشیر یوازي اووه ۷ سانتی متره جگوالی ولري استعمال شي.

دغنموناروغی:

غنم دیوشمیر فنګسي ناروغیو (سرخیاوتورکو) ترحملي لاندې راځي چې دا ناروغی کولای شي دغنم زیاته برخه حاصلات لمنځه یوسي.

سرخي دغنم یوه ډېره خطرناکه فنګسي ناروغی ده چې کولای شي دحاصلاتوزیاته فیصدي اوحتي سل فیصده لمنځه یوسي. سرخي په درې ډوله ده.

دپاني سرخي یا Leaf Rust: دپاني سرخي چې دنصواري رنگه سرخي هم بلل کیري دیو فنګس Puccinia recondite به واسطه منځ ته راځي چې دا فنګس کولای شي غنم، وربشي، تریکلي او نور گراسونه په دې ناروغی اخته کړي. ددې ناروغی شدید حمله دحاصلاتو زیاته برخه لمنځه وړي چې په عمومي صورت سره د ډرو دکمیدو، د داني دوزن دکموالي اودکیفیت دخرابوالي سبب کیري.

دساقی سرخي یا Stem Rust: دا ناروغی دPuccinia graminis tritici فنګس په واسطه منځ ته راځي چې علاوه له غنمودا فنګس وربشي، تریکلي او نورگراسونه ترخپلي حملي لاندې راولي. دا فنګس که دنمو په لومړیومرحلوکې غنم په ناروغی اخته کړي او محیطي شرایط برابرې کیدای ناروغی په Epidemic شکل سره واقع شي او ټول نباتات لمنځه یوسي.

دا ناروغی دساقو دتعداد دکمښت، د داني دوزن دکمیدو او د داني دکیفیت دخرابوالي سبب کیري.

مخطه سرخي: دا سرخي هم دیو فنګس Puccinia striiformis په واسطه منځ راځي. چې دا فنګس (Fungi) غنم، وربشي، تریکلي او نور مشابه گراسونوتر خپلي حملي لاندې راولي ددې ناروغی نوبتي کوربه تر اوسه نه دي پیژندل شوی. دا ناروغی دحاصل دکمښت، په وړوکي دانو دکموالي او د داني دکیفیت دخرابوالي سبب کیري.

دسرخيو مخنیوی:

دفنګس هغه ضدکیمیاوي درمل (Fungi cid) چې دسرخيو دمخنیوي لپاره استعمالیری عبارت دي له:

ریدومیل (Ridomil) (C15H21NO4) چې تجارتي نومونه یي میتالکسل (Metalaxin CGA 8988) او متالکسینین (Ciba) چې سستمیک

Fungi cid دي چې د منکوزيب، کپتان، فلپت، کاپر اوکسي کلور ايد سره په مخلوط شکل کولاي شي دسرخيو مخنيوي وکړي چې په ۱۰۰۰ ليتره اوبوکي 200-250ml/ha حل او دواپاشي کيږي. دتخم دنداوي 6g/kg شپږ گرامه ديو کيلوگرام تخم لپاره پکار يږي. نور درمل چې دسرخيو دمخنيوي لپاره استعماليري عبارت دي له :
اوکسي کاربوکسين: Oxycarboxin (C12H13NO4S4) 150ml/ha په زر ليتره اوبو کي حل کيږي.
مانيب_ دايتين : Maneb-Dithane (C12H6MnN2S4) 150-160 g/ha
التاکمباي_ کاربنديزيم (Carbendazim)30 130-140ml/ha Altacombi
g/ha60-50 Chlorothamil (broad Spectrum) fungicide

بايد ووايوچي دمقاومونو عو کرل دسرخيو دمخنيوي يوه ښه لاره ده همدارنگه دمتناوب کوربه (زرشک) لمنځه وړل هم دناروغي په کميدوکي زيات رول لري. پټ تورکي:

ددې ناروغي عامل يو فنګس *Tilletia caries* , *T. foetida* , *T. controversa* دي. په دې ناروغي داختمه بوټو قد کوچيني وږي يي تک شين تور بخند رنگ لري او غوښني دا ني منځ ته راوړي د دانو په ځاي دفنګس توررنګه سپورونه توليديري چې دخساشوي ماهي بوي لري. هغه تخمونه چې دفنګس په سپورو باندې ککر وي له شنه کيدو ورسته په بوټي کي دا ناروغي منځ ته راځي . ددې ناروغي دمخنيوي لپاره تخم له کيمياوي درمل ويناواکس سره معامله کيږي چې له يوکيلو تخم سره دوه گرامه ويناواکس گډيږي.

لوخ تورکي: Loose Smut

لوخ تورکي په افغانستان کي يوه مهمه فنګسي ناروغي ده چې د *Ustilago tritici* فنګس په واسطه منځ ته راځي دا ناروغي په بوټي کي هغه وخت معلوميري چې بوټي وږي وباسي. ناروغ بوټي تور وږي وباسي . دکيمياوي درملوپه واسطه دتخم دنداوي ددې ناروغي دمخنيوي يوه موثره او ارزانه طريقه ده . څو سستمیک زهري دواوي چې تخم له دې فنګس نه ساتي جوړي شوي دي ويناواکس ، تيرام چې دواړه په يوه ټن تخم کي دوه کيلوگرامه استعماليري ددې ناروغي مخنيوی کوي.

دفنګس هغه ضد درمل چې دغمو دتورکو دمخنيوي لپاره استعماليري عبارت دي له:

in 600 l of water Iprodione (250-300ml/ha تجارتي نومونه يي

1. اندرسنز Andersons fungicide x
 2. G,Chipco 26019 2f1.3
 - 32 GT26 SC,Iprodione pro.
 - 42 SE,Lesco 18 Plus 2SC
 - Mancozeb دگرد په شکل) په سل ليتره اوبوکي (250ml/ha تجارتي نومونه يي
 - Rainshield Dithane T/O
 - WP, Dithane 37 WF75
 - Fore Flo-XL 4F, Fore
- همدارنگه تيرام دتخم دنداوي لپاره کولاي شو استعمال کړو.

دغمو افتونه اومخنيوی:

څو حشري لکه صحرايي ملخ Locust، تريپس Thrips، لرمی Army Worm اوکفشک Sunn pest غنم ترحلمي لاندې راځي اود تاوان سبب گرځي .

صحرايي ملخ (Locust) :

ملخ کولاي شي دغمو کړونديو ته سخت تاوان ورسوي چې زيات تاوان دپسرلني غنمو کړوندوته اړوي. ملخ په مني کي هگی اچوي که جوي اوضاع مناسبه وي حشره زياتي هگی اچوي په دې هکله بايد سروې گاني ترسره شي چې دهگيو تعداد

معلوم شي ترخووروسته منځ ته راتلونکی تاوان معلوم شي .
مخنیوی: کرنیزې عملیې کولای شي دملخو زیات تعداد راکم کړي او په هغو سیمو کې چې دملخو حملې دغنمو کروندی تاوانی کړي وي باید مقاوم نباتات لکه باجره وکرل شي او همدارنگه میخانیکي طریقې هم موثره ده په میخانیکي طریقې سره دافت دمخنیوي لپاره زیات خلک رابلل کیږي ترڅو چې دملخو مخنیوي وکړي لومړی جرونه وبنکل کیږي بیا مچک دې جرونه شړل کیږي او وروسته ترخاورولاندي کیږي دا کار ترهغه وخته پورې امکان لري چې ملخو وزرونه نه وي کړي او که ملخو وزرونه وکرل او دالوتو توان یې پیدا کړي بیا نو مخنیوی نه کیږي خو که دملخ و هلي ساحه پراخه وي نو بیا کیمیاوي مبارزه غواړي.

دغنمو په کروندو کې دملخو دمخنیوي لپاره دکیمیاوي درملو استعمال یوموثره طریقې ده هغه درمل چې دملخو دمخنیوي لپاره استعمالیږي عبارت دي له :

دای میتوئید (Dimethoate (Cygon) سایگون، فیرودان، (group Carbofuran-catbamite) کارپوفوران، گروپ کاربامیت (Lorsban) و لارسبان).

دزهرې طعمه جوړول: سویل ۵۰٪-۲۵٪ د ۵۰-۴۰ کیلو دسبوس له اورو سره.

ثریپس Thrips :

ثریپس دپره وړه حشره ده چې یواځې ۶ ملي متره اوږدوالی لري استوانه یې شکل لري کله وزر لري او کله وزر نه لري. وزرئې بېر وي . ددې حشرې مچک په مختلفو رنگونو پیدا کیږي خو دبالغه حشره یې توره رنگ لري . دا حشره دغنمو په پانو او تنو باندي ژوند کوي ددې افت دمخنیوي لپاره باید ۱،۵ څخه تر دوه ۲ سي سي ملتاین په یوه لیتر اوبو کې حل او بیا دواپاشي شي.

لرمی Army Worm :

دا حشره کله چې غنم په بند وي اوساځه پیدا شي په پسرلي کې په غنمو حمله کوي دورځې له خوا ځان په پانو کې پټوي او دمازیگر او ماښام له خوا خوراک کوي او کله کله دغنمو سر هم غوځوي . دا حشره کله چې پسرلي کې هوا سره او لنډل زیات وي په تیره په هغه کروندو کې چې تیر کال هم غنم پکې کرل شوي وي زیاتې وي او زیات تاوان رسوي ددې لپاره چې ددې حشرې مخنیوی وشي باید زهرې مری یا طعمه ورته جوړه شي چې دزهرې طعمې لپاره ۳۵ گرامه دپترکس، شل گرامه بوره او یوه کیلوگرام سبوس او په کافي اندازه اوبه جوړیږي دیوه جریب لپاره پنځه کیلو زهرې طعمه بس کفایت کوي.

کفشک Sunn pest :

دا حشره دغنمو له شیرې، پانو، تنې او دانې څخه تغذیه کوي . کله چې دا حشره له غنمو نه تغذیه کوي یوڅه بدبویي اوزهرې مواد پوتې ته داخلوي نو که له دوو څخه تر دریو فیصدو پورې غنم کفشک خورلي وي نو ټولو غنمو خوند خرابیږي ښه ډوډۍ نه ورکوي او له گټې څخه وځي .
تخمین شوي ده چې په افغانستان کې پنځه سوه زره جریبه ځمکه دغنمو فصل په ۱۳۸۱ کال کې تباه کړی دي .
(Eurygaster integriceps) له پنځه سوه کلونو راهیسې دفاریاب، بادغیس، هرات، بلخ او هلمند په ولایت کې ژوند کوي

مختلط یا هراړخیز مخنیوی IPM :

په ایران کې د IPM یا هراړخیزه مخنیوي څخه کار اخستل شوي دي . ددې حشرې هراړخیز خواص ددې حشرې طبیعي دوښمن ځینې فنګسونه دي چې په کفشک حمله کوي اولمنځه یې وړي او له مروجو افت کش نوچې دا حشرې لمنځه وړي له استعمال څخه ډډه کیږي اوبنایي چې دا افت هم ددې درملو په مقابل کې مقاومت پیدا کړي . هغه هرزه گیایو چې دا حشره ژوند پکې تیروي باید وسیخل شي ترڅو ومنه شي کولای چې په بوټي کې ژمي تیر کړي چې دا یوه اغزنه طریقې ده .
دجالو په واسطه ددې حشرې راټولول او لمنځه وړل هم یوه موثره طریقې ده .
کیمیاوي درمل دای تین که دوه سي سي په یو لیتر اوبو کې حل او دوا پاشي شي ددې حشرې له منځه تلو سبب کیږي خو باید په یاد ولرو له هغو نباتاتو نه چې په دوا پورې شیندل شوي وي تر اوو (۷) ورځو استفاده ونه شي.

دغنمو راټولول اوزیرمه کول:

دغنمو راټول او دخیره کول یو مهمه پروسه ده. غنم هغه وخت راټولیږي چې دانه ۱۴ فیصده لنډل ولري زمونږ په هیواد کې

غنم دلور په واسطه لوکيري کله چې مونږ غنم لوکوونو بايد غنم دځمکي پرمخ وانه چول شي بنايي داني لندبل جذب کړي چې وروسته دفنگس له حملي سره مخامخ کيږي
کله چې غنم ددرمند لپاره را ټولوويوه اندازه ضايعات لري چې دا مخامخ ضايعات دي که په مناسب وخت راټول شي دا ضايعات کميږي له درمند نه وروسته غنم بايد په گدام کې زيرمه شي گدام بايد کلک جوړ شوي وي ترڅو مورکان ونشي کولاي چې غله خرابه کړي په گدام کې غنم بايد په بوجيوکي دتختو دپاسه کيښودل شي او هوا دبوجيو ترمنځ جريان وکړاي شي گدام بايد لندبل ونه لري که لندبل ولري نودغنمو داني لندبل جذبي چې وروسته په فنگسي ناروغيو اخته کيږي.

هغه تخمونه چې ښه پاک شوي وي خارجي مواد ونه لري دزيات وخت لپاره زيرمه کيداي شي .

